

ség nemcsak testünket, hanem kapcsolatainkat is meggyengíti, magányossá tesz. Ezért fontos lenne, hogy közös eucharisziánkon rendszeresen megemlékezzünk közösségünk idős, beteg, szenvedő és haldokló tagjairól, és őket rendszeresen felkeressük. Amikor valaki a földi élettől búcsúzik, az környezete számára az elengedés pillanata. Krisztus értünk szenvedett és feltámadt, testének utolsó vétele viszont ekkor is az összetartozás megerősítése: szentségi jele annak, hogy aki vállalta a kereszthalált, azon az ösvényen is velünk tart, amelyre mindannyiunknak egyedül, magányosan kell rálépnünk.

3. Szolgálat

Közös ünneplésünk végén a liturgiát vezető pap vagy a diakónus így fordul a közösséghez: „*A szentmise véget ért. Menjetek békével!*”, amire így válaszolunk: „*Istennek legyen hála.*” Gimnazista koromban volt egy görögkatolikus osztálytársam. Ő többször is megjegyezte nekem, milyen furcsa számára a római katolikus liturgiának ez a záró dialógusa. Mintha a szertartás végén mindenki megkönnyebbülten és szégyenérzet nélkül adna hálát, hogy végre-valahára befejeződött az együttlét. Jeremy Driscoll atya találóan fogalmazza meg ennek a valódi üzenetét.

„Az elbocsátást nem egyszerűen valami bálnális közlésként kell érteni, hogy »vége van, mehettek haza«. Jézus szavainak erejében kell felfogni: »Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket« (Jn 20,21; 17,18)”.¹⁸

A latinból kölcsönzött mise szavunk eredeti értelme szerint (*missa*) küldést, küldetést jelent. A záró szavakat (*Ite missa est*) úgy is fordíthatnánk: 'ez a mi küldetésünk' vagy 'küldetésünk van'. A mise tehát akkor nevezhető valóban misének, ha abban felismerjük, milyen küldetést kaptunk, milyen szolgálatra buzdít a bennünket összegyűjtő Krisztus, milyennek szeretné látni a mi tevékeny jelenlétünket a világban. Ebben a fejezetben éppen ezért irányítsuk figyelmünket arra, amit talán a leginkább elfelejtettünk: Krisztus az érzékeink számára leghozzáférhetőbben azokban ölt testet és lesz jelenvalóvá, akik rászorulnak arra, hogy megtörjük velük a kenyerünket, és közösséget vállaljunk velük. Máté evangéliumában kizárólag ez az, amit az ítélkező Emberfia az utolsó ítéletkor számon kér rajtunk (vö. Mt 25,31–46). Éppen ezért eucharisziánk csak akkor hiteles, ha közösségvállalásunk kenyerét a ránk szorulóknak közel jövő Krisztussal is megosztjuk, és élünk azzal a sajátos hatalommal, amelynek gyakorlását Jézus az utolsó vacsorán a tanítványaira bízta.

a) Csodálatos kenyérszaporítás

Hiteles eucharisztikus közösség sosem képzelhető el a szolidaritás és a szolgálat elkötelezett gyakorlása nélkül. Az Apostolok Cselekedeteiben azt olvassuk, hogy a jeruzsálemi közösség a kenyértörés mellett a vagyonközösség bizonyos formáit is gyakorolta. A hét ún. diakónus kiválasztása (ApCsel 6,1–6) beszédes jele annak, mennyire fontos volt számukra az alamizsnálkodás. Pál közösségei az úrvacsora keretében, az asztalközösség révén gyakorolták – több-kevesebb hitelességgel – a nagyon eltérő szociális és kulturális helyzetű tagok közötti szolidaritást. Pál a rá jellemző karakánssággal egyenesen úgy fogalmaz, hogy enélkül a közösség ünnepe nem nevezhető eucharisztiónak: *„amikor összejöttök, az étkezés nem az Úrvacsorája, mert az evésnél mindenki a saját vacsoráját falja, és az egyik éhez, a másik pedig megrészegetik. Hát nincsen otthonotok evésre, ivásra? Vagy megvetitek Isten egyházát, és szégyenbe hozzatok a nélkülözőket? Mit mondjak erre? Dicsérjelek titeket? Nem dicsérlek”* (1Kor 11,20–22). Az első keresztények a kenyérszaporítás történetében saját eucharisztiajuk előképére ismerhettek rá. Mindkét esetben egészen kevés kenyér az, amit Jézus a kezébe vesz, megáld, majd kioszt a körülötte összegyűlt, az ő szavait hallgató

sokaságnak, amely jóllakik, sőt, több kosárra való kenyeret gyűjt össze az éhezőknek.

Hogy szemléltessem, mennyire átította ez a tudatosság a korai egyház szemléletét, egyetlen szöveget szeretnék hosszabban idézni. Szent Ciprián itt úgy fogalmaz, hogy az adakozás Istennek szánt áldozati adomány (*sacrificium*). Ha egy gazdag nem ad bőségéből, az olyan, mintha áldozáskor egy szegény által adott alamizsna kenyerét venné magához.

„Te, aki bővelkedsz és gazdag vagy, azt hiszed, hogy megünnepled az Úr napját, aki egyáltalán figyelembe sem veszed a »korbán«-t (Mt 7,11), hiszen felajánlás nélkül jössz az áldozatbemutatásra, sőt a szegények által felajánlott áldozatból veszed ki részedet! Gondolj az evangéliumi özvegyre, aki nem feledkezett meg a mennyei parancsokról, még a szorongató és nyomasztó szegénységben is adakozott, egész vagyonát, két fillérjét a perselybe dobta. [...] Az ad, akinek kapnia kellene, hogy ebből megtudjuk, mekkora büntetés vár a terméketlen gazdagokra, amikor ezen példa szerint még a szegényeknek is kell adakozniuk! És hogy megértsük, ezeket a jócselekedeteket Istennek tesszük, és aki ezt teszi, az Istent érdemli ki, és Krisztus ezt Istennek szánt adománynak nevezi, céloz rá, hogy az özvegy két fillért dobott be az Istennek szánt adományba, hogy így még jobban

*és mind nagyobb mértékben váljon világossá előttünk: aki a szegényeken könyörül, az Istennek kölcsönöz.*¹⁹

Az ókori zsinati kánonok ennek szellemében előírták, hogy csak megkereszteltek és áldozáshoz járulók adakozhatnak. *Koinonía* és *diakonía*, vagyis 'közösség' és 'szeretetszolgálat' tehát összetartozó fogalmak. Ezek nélkül a keresztények Krisztussal ünnepeelt egysége sem elképzelhető. Szép kifejezést találjuk ennek manapság számos közép-afrikai ország keresztényeinek körében. Ők a liturgia során két körmenetet tartanak. Először különféle adományokat visznek az oltárhoz, amelyeket az ünneplést vezető pap segítői összegyűjtenek, hogy majd alkalmas időben kiosszák a rászorulóknak. Másodszor pedig azért vonulnak az oltárhoz, hogy Krisztus testét az eucharisztikus színek alatt magukhoz vegyék. Hasonlóképpen buzdít bennünket a püspöki kar körlevele is:

„A szeretetben való megújulásunk attól függ, hogy össze tudjuk-e kapcsolni az Eucharishtiában jelen lévő, megtört Krisztust a szegényben, az éhezőben, a betegben, az idegenben, a bűnösben is jelen lévő megtört Krisztussal. Mindkettő a hit titka. Akkor leszünk képesek kitartani a szegények szeretetében, ha a bennük élő és az Eucharishtiában jelen lévő Jézust egységben látjuk, így lesznek számunkra a megtört, sebzett és sze-

gény testvéreink Krisztus testeként az evangelizáció forrásaivá."²⁰

b) Jézus szolgálata

A monostorban élő szerzetesről sokaknak az a romantikus kép él a fejében, hogy szakított a világgal, és magányos imádsággal tölti életét. Sokszor töprengtem már azon, hogy hol is keressem a mi pannonhalmi bencés életünkben ezt a magányt és elvonultságot. Saját tapasztalatom egészen más. A hozzánk érkező szerzetesnövendéket népes közösség várja, amely nagy örömét leli abban, hogy az oblátusok dékániáin, a diákotthonban, a plébániákon és a lelkigyakorlatokon keresztül ezer szállal kapcsolódjon másokhoz, és közösségek burjánzását hívja életre maga körül.

Szép kifejeződése ennek az összetartozásnak az ünnepi asztalközösség. Szerzeteséletünkben csendes egyszerűséggel őrizzük azt a látomást, amit Benedek és kora az egyháztól ránk hagyományozott. A bencés étkezés ugyanis még a hétköznapiakban is meglehetősen kötött. Olyan, mint egy liturgia. Mindenkinek megszabott helye és feladata van. Az asztalfőn ül az, aki az együttlétet vezeti: az ő imádságával kezdjük és zárjuk az étkezést, őhöz igazodunk, amikor leülünk és amikor felállunk. Ő ül a főhelyen, hogy on-

nan rálátása legyen mindenkire. Ezért is hívják ezt a szolgálattevőt görögül *episzkoposznak*, 'megfigyelő'-nek, magyarul *püspöknek*. Az ő helyét nálunk Pannonhalmán a főapát tölti be. Az asztalnál az ő két oldalán a közösség előjárói, illetve idősebb tagjai – görögösen fogalmazva a *presbiterek* – foglalnak helyet, majd sorban a közösség tagjai, belépésük sorrendje szerint. Nem lenne közös étkezés, ha nem lenne *akolitusunk*, aki az asztalt megteríti. És nincs bencés étkezés felolvasó testvér, vagyis *lektor* nélkül sem. A bencés közösség étkezéseit és az egyház liturgiáját ezek a szolgálatok segítik abban, hogy megjelenítsék a végidők lakomáját, amelyet az eucharishtiában elővételezünk, amelyről Jézus az utolsó vacsorán beszélt tanítványainak, amikor ezt mondta: „*nem iszom mostantól fogva a szőlőtő terméséből, amíg el nem jön Isten országa*” (Lk 22,18).

A figyelmes és az egyház életében tájékozott olvasóban most biztosan ott motoszkál a kérdés, hogy számba véve a lakoma résztvevőit, miért hagytam ki a sorból egy szolgálatot, a diakónusét. Ő az, aki nem ül le a többiek közé, hanem az együttlét során végig az asztal körül szolgál. Ő majd csak akkor ehet, ha már mindenki más jóllakott, és csak azt eheti meg, ami a közösség asztalán megmaradt. A többiek koccintanak, ő viszont nem iszik a szőlőtő terméséből, amíg

az étkezés véget nem ér. Nem ő mondja a pohárköszöntőt, viszont az ő dolga az, hogy az étkezés végén összeszedje a kiürült poharakat. Nem csoda, hogy a tanítványok az utolsó vacsorán nem versengtek ezért a pozícióért. Sőt, amikor Jézus Isten országát emlegette, elkezdtek a hatalomról beszélgetni egymás között. A diakónia (vagyis a szeretetszolgálat) lényege Jézus hatalomfelfogásában rejlik.

c) Jézus hatalma

Lukács evangéliuma erős kontraszttal rajzolja meg az asztalnál szolgáló Jézus és a hatalomért versengő tanítványok képét. Amikor az utolsó vacsora festményeire gondolunk, nem ez a kép szokott megjelenni a szemünk előtt. Amikor Jézus meghívta tanítványait követésére, nem az volt a szándéka, hogy a Tizenkettő az egyház első vezérigazgatósága legyen. A Krisztust követők hivatása nem arra szól, hogy mások fölé helyezték magukat. Jézus nem csúcsvezetőnek, hanem az új Izrael tizenkét törzsét szimbolizáló közösség tagjainak választotta a Tizenkettőt. Tagok ők, akik csak közösségben alkotnak egyetlen Istenhez kapcsolt testületet.

Az utolsó vacsorán Jézus saját sorsával szeretné egybekapcsolni tanítványait, és ugyanezt a mély összetartozást szeretné megerő-

síteni az eucharisztia is. Jézus asztalánál az Isten és az általa megszólított, vele egyesült nép szövetségét ünnepeljük. A hatalomért folyó vetélkedés ezt megtöri. Jézus ugyanakkor nem utasítja el a hatalom kérdését, mintha az valami ünneprontó téma lenne, amelyről jobb nem is beszélni. Felhasználja a közös étkezés dramaturgiáját, és abban nagyon tudatosan a diakónus helyét foglalja el, aki az asztal körül szolgál. Megmossa tanítványai lábát, kenyeret ad a kezükbe, és bort tölt a poharukba. Ez a radikális választás új rendet teremt: a vezető szerepe nem más, mint szolgálat. A Jézus által alapított közösséget ugyanis nem rendfenntartók, hanem a kölcsönös szolgálat gesztusai tartják egyben.

Ha a diakónus jézusi feladatot lát el, akkor nem véletlen az sem, hogy Szent Benedek a Regula 35. fejezetében úgy rendelkezik, hogy a közösségben *„senkit ne mentsenek fel a konyhai szolgálat alól, hacsak betegsége miatt nem, vagy ha valami nagyon hasznos dologgal van elfoglalva”* (RB 35,1). Novíciusként sokat töprengtem azon, hogy vajon mit is jelent az, hogy valaki nagyon hasznos dologgal van elfoglalva? Vajon a közösségben melyek a haszontalan munkakörök, amelyek megengedik, hogy a szerzetest beosszák felszolgálónak, és melyek azok a nagyon hasznos pozíciók, amelyek ezt nem teszik lehetővé? Persze, önmarcangolóan azt is

hozzátettem magamban, hogy ha én sokszor vagyok felszolgáló, akkor ez bizonyára azt jelenti, hogy én semmi hasznosat nem teszek a közösségben, hiszen ráérek felszolgálni.

Utólag már egy kicsit árnyaltabban látom ezt a kérdést. Akkor még nem jutott eszembe, hogy Benedek nemcsak az apátban, a betegben, a szegényben és a vendégben, hanem a felszolgálóban is az utolsó vacsora Jézusának arcvonásait fedezi fel. Buzdít rá, hogy ezt a jézusi hatalmat mi is odaadással gyakoroljuk a közösségben „*teljes alázatsággal, szelídséggel és türelemmel*” (Ef 4,2), egymást szeretettel elviselve, az egység és a béke kötelékét megőrizve.

Utólag azt is belátom, hogy novíciusként még a saját útkeresésem bizonytalansága is ott munkált ezekben a gondolatokban. Ha hatalomra talán nem is, de biztos státuszra, elismerésre, érvényesülésre bizonyára vágytam. Többre, mint amennyit kaptam. Nem voltam szabad. Jézus viszont nem csak az erőszakot utasítja el, hanem az utolsó vacsora asztalánál Júdásnak is felszolgál. Jézus teljesen szabad személy. Annak a belső, félelemmentes szabadságnak a megtestesítője, amelynél nagyobb hatalom nem elképzelhető. Csak ez a Jézusból áradó mély, belső szabadság képes békét hozni a mi mély, belső bizonytalanságunkba. Ahogy Bob Marley mondta egy alkalommal: „*Babilonban a leg-*

több ember hatalmat akar magának. Az ördög hatalmat akar. Az Isten nem akar hatalmat. De az ördögnek hatalom kell, mert az ördög léte bizonytalan".²¹

Ezt a felszabadító, félelem nélküli belső békét és szabadságot szeretné Krisztus nekünk ajándékozni, amikor hivatást ad, és meghív követésére. Ezt szolgálja az eucharisztikus ünnepelés is, amelyben naponta részt vehetünk. Isten országa a kölcsönös szolgálat gesztusai által terjed közöttünk. Ezért minden alkalommal, amikor az eucharishtiát ünnepeljük, és főként, amikor az áldozáskor abban részesedünk, adjunk hálát az Atyának, aki helyet adott nekünk Fia, Jézus Krisztus országában (vö. Kol 1,12–13).